

कृषि-मौसम सल्लाह बुलेटिन

[Agro-met Advisory Bulletin (AAB)]

नेपाल कृषि अनुसन्धान परिषद्, राष्ट्रिय कृषि वातावरण अनुसन्धान केन्द्रद्वारा
जल तथा मौसम विज्ञान विभागसँगको सहकार्यमा जारी

वर्ष-९, अंक-४७

अवधि: १८-२४ फागुन, २०८०

१८ फागुन, २०८०

मौसमी सारांश:

- गत साता सबैभन्दा बढी बागमती प्रदेशको काभ्रे जिल्लामा रहेको धुलिखेल केन्द्रमा १९.० मि.मि. वर्षा मापन भएको छ। तराईका अधिकांश स्थानहरूमा २५.० डि.से. भन्दा बढी अधिकतम तापक्रम मापन गरिएको छ भने मधेश प्रदेशको धनुषा जिल्लामा रहेको जनकपुर केन्द्रमा सबैभन्दा बढी २८.६ डि.से. अधिकतम तापक्रम मापन गरिएको छ। हिमाली क्षेत्रका केही स्थानहरूमा शुन्य डि.से. भन्दा कम न्यूनतम तापक्रम मापन गरिएको छ। गण्डकी प्रदेशको मनाङ जिल्लामा रहेको हुम्दे केन्द्रमा सबैभन्दा कम -७.३ डि.से. न्यूनतम तापक्रम मापन भएको छ।
- साताको शुरू र मध्यमा पश्चिमी वायुको साधारण प्रभाव रहने संभावना छ।
- साताको शुरू र मध्यमा सुदूरपश्चिम प्रदेश, कर्णाली प्रदेश, लुम्बिनी प्रदेश र गण्डकी प्रदेशका केही स्थानहरूमा तथा बागमती प्रदेशको पहाडी भू-भागका थोरै स्थानहरूमा हल्कादेखि मध्यम बर्षाको साथै बागमती प्रदेशको तराई र कोशी प्रदेशको पहाडी भू-भागका एक-दुई स्थानमा छिटफुटदेखि हल्का बर्षाको संभावना रहेको छ।
- साताको शुरू र मध्यमा सुदूरपश्चिम प्रदेश, कर्णाली प्रदेश, गण्डकी प्रदेश र बागमती प्रदेशको उच्च पहाडी तथा हिमाली भू-भागका केही स्थानहरूमा हल्कादेखि मध्यम हिमपातको तथा बाँकी उच्च पहाडी तथा हिमाली भू-भागका थोरै स्थानहरूमा हल्का हिमपातको संभावना रहेको छ।
- सोमबारदेखि सुदूरपश्चिम प्रदेशबाट मौसममा क्रमिक रूपमा सुधार हुँदै जानेछ।
- तराई भू-भागका एक-दुई स्थानमा बिहानपख हल्का हुस्सुको संभावना रहेको छ।
- देशका अधिकांश स्थानहरूमा उच्चतम तापक्रममा उल्लेखनीय परिवर्तन नहुने तर न्यूनतम तापक्रम हल्का बढ्ने संभावना रहेको छ।

कृषि सारांश

- साताको शुरू र मध्यमा पश्चिमी वायुको प्रभाव रहने संभावना भएकाले कृषि कर्महरू गर्दा विशेष ध्यान दिनुहोस्।
- देशका पहाडी भागहरूमा गहुँमा लाग्ने सिन्दुरे रोग देखापरेको हुनाले व्यवस्थापनको लागि दुसीनासक बिषादी टिल्ट १ एम.एल. वा नाटिभो ०.५ ग्राम प्रति लिटर पानीको दरले १०-१२ दिनको फरकमा आवश्यकता अनुसार २-३ पटकसम्म पातहरू भिज्नेगरि छर्केर उपचार गर्नुहोस्।
- तराई, भित्री मधेश र पहाडका बैसीहरू (७०० मिटरसम्म) का लागि सिफारिस गरिएका चैते धानका हर्दिनाथ-१, चैते-२, चैते-४, चैते-५ र चैते-६ जातहरू मध्ये उपलब्ध जातका बीउ १.५ के.जी. प्रति कठ्ठा वा २.२५ के.जी. प्रति रोपनीका दरले ब्याड राख्नुहोस्।
- वसन्ते मकैका सिफारिस जातहरू अरुण-३, अरुण-४, अरुण-६, रामपुर हाईब्रिड-८ र रामपुर हाईब्रिड-१० रोप्नुहोस्।
- ऊखुको बीउलाई रोप्नु भन्दा पहिले कार्बेन्डाजिमयुक्त विषादि २ ग्राम प्रति लिटर पानीमा घोल बनाई १५-२० मिनेट डुवाएर उपचार गर्नुहोस्।
- लसुन र प्याजको, प्याजी डडुवा रोग व्यवस्थापनको लागि बारी सफा गरि रोगी पातहरू हटाई खाल्डो खनेर पुर्नुहोस्। रोगको अवस्था हेरि ७ दिनको फरकमा साफ वा क्लोरोथालोनिल जस्ता बिषादीहरू २ ग्राम प्रति लिटर पानीका दरले सम्पूर्ण पातहरू भिज्नेगरि ३-४ पटकसम्म छर्केर उपचार गर्नुहोस्।
- गोलभेंडा तथा आलुबालीमा पछौटै डडुवा रोगको व्यवस्थापनका लागि मेन्कोजेब ५०% डब्लु.जी. (२.५ ग्राम प्रति लिटर) वा डाइमथोमोर्फ ५०% डब्लु.पी. १.५ ग्राम प्रति लिटर पानीमा मिसाएर बोटको सम्पूर्ण भाग भिज्नेगरी अपरान्धपछि छर्कनुहोस्।
- यस समयमा फूल फुल्ने फलफुलहरू जस्तै: कागती, लिची, आँप बालीहरूमा मौरी तथा अन्य कीराहरूले पराग-सेचन प्रक्रिया गर्ने भएकोले यिनीहरूको भ्रमणलाई प्रोत्साहन गर्न बिषादी नछर्कनुहोस्।
- तराई, भित्री मधेश तथा बैसीमा परिपक्व भईसकेको आलुबाली मौसमको अवस्था हेरी खन्नुहोस्।
- भेडा बाखामा पि.पि.आर रोग विरुद्ध खोप लगाउनका लागि स्थानिय पालिका संग समन्वय गरी समयमा नै खोप लगाउनुहोस्।
- हाल काठमाडौं लगायत नेपालका केही स्थानहरूका सुंगुर/बंगुरहरूमा अफ्रिकन स्वाईन फिभर भाईरसको संक्रमण पुष्टि भएको अवस्थामा जैविक सुरक्षामा विशेष ध्यान दिनुहोस्।
- तराईका जिल्लाहरूमा कमन कार्प माछाको प्रजनन समय भएको हुँदा हप्ता दिनको अन्तरमा तयार माउ छनौट गरी काकावनयुक्त प्रजनन पोखरीमा सेट राख्नुहोस्।
- कृषि र पशु सम्बन्धी जिज्ञासाको लागि पैसा नलाग्ने नार्कको फोन नम्बर-११३५ मा हरेक सोमबार दिँउसो २ देखि ४ बजेसम्म फोन गर्नुहोस्।
- कृषि-मौसम सल्लाह बुलेटिन नेपाल टेलिभिजनको NTV NEWS Channel बाट प्रत्येक शनिवार बेलुका ८ बजेको समाचारपछि प्रसारण हुने गर्दछ। यसको पुनः प्रसारण आईतबार बिहान ७ बजेको समाचारपछि पनि हेर्न सकिन्छ।
- कृषि-मौसम सल्लाह बुलेटिन रेडियो नेपालबाट प्रत्येक शनिवार बेलुका ६:२५ देखि ६:३५ बजेसम्म प्रसारण हुने गर्दछ।

आगामी साता (१८-२४ फागुन, २०८०) को मौसमी परिदृश्य

प्रदेश	भौगोलिक क्षेत्र	वर्षा/ हिमपात	अधिकतम तापक्रम	न्यूनतम तापक्रम	बदली हुने अवस्था	महत्वपूर्ण मौसम (हुस्सु/कुहिरो)	कैफियत (मौसम प्रणाली)
कोशी प्रदेश	हिमाल/ उच्च पहाड	हल्का वर्षा/ हिमपात	उल्लेखनिय परिवर्तन नहुने	साताको अन्त्यमा हल्का बढ्ने	साताको शुरूमा आंशिक देखि साधारणतया बदली, मध्य तथा अन्त्यमा आंशिक बदली		साताको शुरू र मध्यमा थोरै स्थानहरूमा हल्का वर्षा/हिमपात
	पहाड	फाटफुट देखि हल्का वर्षा	हल्का बढ्ने	हल्का बढ्ने	साताको शुरूमा आंशिक बदली, मध्यमा आंशिक देखि साधारणतया बदली र अन्त्यमा आंशिक बदली देखि मुख्यतया सफा	थोरै स्थानहरूमा मेघगर्जन	साताको शुरू र मध्यमा थोरै स्थानहरूमा फाटफुट देखि हल्का वर्षा
	तराई		हल्का बढ्ने	हल्का बढ्ने	साताको शुरू र अन्त्यमा मौसम मुख्यतया सफा, मध्यमा आंशिक बदली	एक-दुई स्थानमा हल्का हुस्सु	
मधेश प्रदेश	तराई		हल्का बढ्ने	हल्का बढ्ने	साताको शुरू र अन्त्यमा मौसम मुख्यतया सफा, मध्यमा आंशिक बदली	एक-दुई स्थानमा हल्का हुस्सु	
बागमती प्रदेश	हिमाल/ उच्च पहाड	हल्का देखि मध्यम वर्षा/ हिमपात	उल्लेखनिय परिवर्तन नहुने	साताको अन्त्यमा हल्का बढ्ने	साताको शुरू र मध्यमा आंशिक देखि साधारणतया बदली, अन्त्यमा आंशिक बदली		साताको शुरू र मध्यमा थोरै स्थानहरूमा हल्का देखि मध्यम वर्षा/हिमपात
	पहाड	हल्का देखि मध्यम वर्षा / हल्का हिमपात	उल्लेखनिय परिवर्तन नहुने	साताको अन्त्यमा हल्का बढ्ने	साताको शुरू र मध्यमा आंशिक देखि साधारणतया बदली, अन्त्यमा आंशिक बदली देखि मौसम मुख्यतया सफा	थोरै स्थानहरूमा मेघगर्जन	साताको शुरू र मध्यमा थोरै स्थानहरूमा हल्का देखि मध्यम वर्षा / हल्का हिमपात
	तराई	फाटफुट देखि हल्का वर्षा	हल्का बढ्ने	हल्का बढ्ने	साताको शुरू र अन्त्यमा मौसम मुख्यतया सफा, मध्यमा आंशिक बदली	एक-दुई स्थानमा हल्का हुस्सु/ मेघगर्जन/ फाटफुट देखि हल्का वर्षा	साताको शुरू र मध्यमा एक-दुई स्थानमा फाटफुट देखि हल्का वर्षा
गण्डकी प्रदेश	हिमाल/ उच्च पहाड	हल्का देखि मध्यम वर्षा/ हिमपात	उल्लेखनिय परिवर्तन नहुने	उल्लेखनिय परिवर्तन नहुने	साताको शुरू र मध्यमा आंशिक देखि साधारणतया बदली, अन्त्यमा आंशिक बदली		साताको शुरू र मध्यमा केही स्थानहरूमा हल्का देखि मध्यम वर्षा/हिमपात
	पहाड	हल्का देखि मध्यम वर्षा/ हल्का हिमपात	उल्लेखनिय परिवर्तन नहुने	हल्का बढ्ने	साताको शुरू र मध्यमा आंशिक देखि साधारणतया बदली, अन्त्यमा आंशिक बदली देखि मौसम मुख्यतया सफा	थोरै स्थानहरूमा मेघगर्जन	साताको शुरू र मध्यमा केही स्थानहरूमा हल्का देखि मध्यम वर्षा / हल्का हिमपात
	तराई	फाटफुट देखि हल्का वर्षा	साताको अन्त्यमा हल्का बढ्ने	हल्का बढ्ने	साताको शुरूमा आंशिक बदली, मध्यमा आंशिक देखि साधारणतया बदली र अन्त्यमा मौसम मुख्यतया सफा	हल्का हुस्सु/ फाटफुट देखि हल्का वर्षा/ मेघगर्जन	साताको शुरू र मध्यमा थोरै स्थानहरूमा फाटफुट देखि हल्का वर्षा

लुम्बिनी प्रदेश	पहाड	हल्का देखि मध्यम वर्षा	उल्लेखनिय परिवर्तन नहुने	हल्का बढ्ने	साताको शुरु र मध्यमा आंशिक देखि साधारणतया बदली, अन्त्यमा आंशिक बदली देखि मौसम मुख्यतया सफा	थोरै स्थानहरूमा मेघगर्जन	साताको शुरु र मध्यमा केही स्थानहरूमा हल्का देखि मध्यम वर्षा
	तराई	फाटफुट देखि हल्का वर्षा	साताको अन्त्यमा हल्का बढ्ने	हल्का बढ्ने	साताको शुरु र मध्यमा आंशिक देखि साधारणतया बदली, अन्त्यमा मुख्यतया सफा	हल्का हुस्सु/मेघगर्जन/फाटफुट देखि हल्का वर्षा	साताको शुरु र मध्यमा थोरै स्थानहरूमा फाटफुट देखि हल्का वर्षा
कर्णाली प्रदेश	हिमाल/उच्च पहाड	हल्का देखि मध्यम वर्षा/हिमपात	उल्लेखनिय परिवर्तन नहुने	हल्का बढ्ने	साताको शुरुमा साधारणतया बदली, मध्यमा आंशिक देखि साधारणतया बदली, अन्त्यमा आंशिक बदली		साताको शुरु र मध्यमा केही स्थानहरूमा हल्का देखि मध्यम वर्षा/हिमपात
	पहाड	हल्का देखि मध्यम वर्षा/हल्का हिमपात	उल्लेखनिय परिवर्तन नहुने	हल्का बढ्ने	साताको शुरु र मध्यमा आंशिक देखि साधारणतया बदली, अन्त्यमा आंशिक बदली देखि मौसम मुख्यतया सफा	थोरै स्थानहरूमा मेघगर्जन	साताको शुरु र मध्यमा केही स्थानहरूमा हल्का देखि मध्यम वर्षा / हल्का हिमपात
सुदूरपश्चिम प्रदेश	हिमाल/उच्च पहाड	हल्का देखि मध्यम वर्षा/हिमपात	उल्लेखनिय परिवर्तन नहुने	साताको अन्त्यमा हल्का बढ्ने	साताको शुरु र मध्यमा आंशिक देखि साधारणतया बदली, अन्त्यमा आंशिक बदली		साताको शुरु र मध्यमा केही स्थानहरूमा हल्का देखि मध्यम वर्षा/हिमपात
	पहाड	हल्का देखि मध्यम वर्षा/हल्का हिमपात	उल्लेखनिय परिवर्तन नहुने	साताको अन्त्यमा हल्का बढ्ने	साताको शुरु र मध्यमा आंशिक देखि साधारणतया बदली, अन्त्यमा आंशिक बदली देखि मौसम मुख्यतया सफा	थोरै स्थानहरूमा मेघगर्जन	साताको शुरु र मध्यमा केही स्थानहरूमा हल्का देखि मध्यम वर्षा / हल्का हिमपात
	तराई	हल्का देखि मध्यम वर्षा	साताको अन्त्यमा हल्का बढ्ने	साताको अन्त्यमा हल्का बढ्ने	साताको शुरु र मध्यमा आंशिक देखि साधारणतया बदली र अन्त्यमा मौसम मुख्यतया सफा	हल्का हुस्सु/हल्का देखि मध्यम वर्षा/मेघगर्जन	साताको शुरु र मध्यमा केही स्थानहरूमा हल्का देखि मध्यम वर्षा

नोट: साताको शुरुले शुक्रवार र शनिवार, साताको मध्यले आइतवार, सोमवार र मंगलवार तथा साताको अन्त्यले बुधवार र बिहीवारलाई जनाउँछ। मौसम पूर्वानुमान सम्बन्धी विस्तृत जानकारीको लागि हरेक दिन बिहान ६ बजे र बेलुका ६ बजे अध्यावधिक हुने महाशाखाको वेबसाइट <http://www.mfd.gov.np> हेर्नुहोस्।

कृषि सल्लाह

खाद्यान्नबाली

- तराई, भित्री मधेश र पहाडका बैसीहरू (७०० मिटरसम्म) का लागि सिफारिस गरिएका चैते धानका हर्दिनाथ-१, चैते-२, चैते-४, चैते-५ र चैते-६ जातहरू मध्ये उपलब्ध जातको बीउ १.५ के.जी. प्रति कठ्ठा वा २.२५ के.जी. प्रति रोपनीका दरले ब्याड राख्नुहोस्।
- चैते धानको लागि ब्याड बनाउँदा १ मीटर चौडाई र जमीन हेरी लम्बाई कायम गर्न सकिने तथा दुई ब्याड बिचमा ४०-५० से.मी. (२ बिक्ता) को नाली बनाउनुहोस्। ब्याड बनाउनु अघि राम्ररी पाकेको कम्पोष्ट वा गोबर मल २-२.५ के.जी. प्रति वर्ग मीटरको दरले माटोमा राम्ररी मिलाउनुहोस्। ब्याडमा वीउ राख्नु अघि युरिया ४ ग्राम, डि.ए.पी ९ ग्राम तथा पोटास ५ ग्राम प्रति वर्ग मीटरको दरले माटोमा राम्ररी मिलाउनुहोस्।

- राईस ट्रान्सप्लान्टरबाट चैते धान रोपनका लागि सीड बेड (अनुसूची-२ अनुसार) राख्नुहोस्।
- अहिलेको समयमा धानको बेर्ना उत्पादन गर्न चाहिने तापक्रम अझै पुगी नसकेको हुनाले अंकुरण नहुँदा सम्म बीउ राखिएको फ्रेम/ट्रे लाई राति प्लास्टिकले छोप्ने तथा बिहान घाम आएपछि हटाउने गर्नुहोस्।
- ट्रान्सप्लान्टरले रोप्ने धानको बेर्ना सुक्न नदिन चिस्यानको मात्रा नियमित अनुगमन गर्नुहोस्। साथै हरेक दिन बिहान र बेलुका हजारीले सिंचाई गर्नुहोस्।
- वसन्ते मकैका सिफारिस जातहरू अरुण-३, अरुण-४, अरुण-६, रामपुर हाईब्रिड-८ र रामपुर हाईब्रिड-१० रोप्नुहोस्। मकै लगाउने जग्गाको अन्तिम तयारी गर्दा नेपाल कृषि अनुसन्धान परिषद्बाट अध्यावधिक (अनुसूची-३) मात्रा अनुसारको मलखाद प्रयोग गर्नुहोस्।
- देशका पहाडी भागहरूमा गहुँमा लाग्ने सिन्दुरे रोग देखापरेको हुनाले व्यवस्थापनको लागि टुसीनासक विषादी टिल्ट १ एम.एल. वा नाटिभो ०.५ ग्राम प्रति लिटर पानीको दरले १०-१२ दिनको फरकमा आवश्यकता अनुसार २-३ पटकसम्म पातहरू भिज्नेगरी छर्केर उपचार गर्नुहोस् वा नजिकैको कृषि ज्ञान केन्द्रमा सम्पर्क राख्नुहोस्।
- देशका विभिन्न क्षेत्रहरूमा गहुँबालीमा फौजी कीराको प्रकोप देखा पर्न सक्ने भएकोले नियमित अनुगमन गर्नुहोस्। कीराको संख्या तथा क्षतिको आँकलन गर्न वयस्कको लागि बत्ति र फेरोमोन पासोको तथा लार्भाको लागि खाल्डे पासोको प्रयोग गर्नुहोस्। बिरुवाको प्रत्यक्ष अनुगमन गर्दा एक लार्भा प्रति गाँज रहेको पाईएमा व्यवस्थापन विधिहरू एकीकृत रूपमा अपनाउनुहोस्।
 - ✦ खेत तथा आलीको झारमा कीरा लुकेर बस्ने भएकोले खेत भित्र र बाहिर रहेका झारपात नष्ट गर्नुहोस् र खेतमा पानी पटाउनुहोस्।
 - ✦ जैविक विषादीहरू जस्तै: न्यूक्लियर पोलिहेड्रोसिस भाइरस (NPV) २५० एल.ई. प्रति हेक्टर; वेसिलस थुरिन्जेन्सिस (Bt) २ ग्राम प्रति लिटर पानीमा मिसाइ बोट भिज्नेगरी साँझापख स्प्रे गर्नुहोस्, वा इमामेक्टिन बेन्जोएट ५ एस.जी. ०.४ ग्राम प्रति लिटर वा स्पिनोसाड ४५% एस.सी. ०.३ मिलिलिटर प्रति लिटर पानीमा मिसाई प्रकोपको समयमा आवश्यकता अनुसार १-२ पटक स्प्रे गर्नुहोस्। यस्ता विषादी प्रयोग गरेको २-३ दिनसम्म बिहान खेतमा गई मरेका लार्भाहरू संकलन गरि नष्ट गर्नुहोस्, अन्यथा पशुपंक्षीले खाएमा हानिकारक हुनसक्छ।
- मुसुरोको जरा कुहिने रोग व्यवस्थापनका लागि कार्बेन्डाजिमयुक्त विषादी (Carbendazim ५०% WP) २ ग्राम प्रति लिटर पानीका दरले १०-१२ दिनको फरकमा २-३ पटकसम्म जरा भिज्नेगरी ड्रेन्चिङ गर्नुहोस्।
- अरहर तथा चना बालीको कोसामा लाग्ने गवारो कीरा व्यवस्थापनको लागि १० ग्राम भेली प्रति लिटर पानीमा मिसाई बनाएको घोलमा HaNPV (हेली एन.पि.भी) २५० LE को १.५ एम.एल. हालेर साँझको समयमा छर्नुहोस्, अथवा व्याक्टेरिया जन्य (बी.टी) Bt (डाई पेल, बायो लेप) ३ ग्राम प्रति लिटर पानीमा मिसाएर साँझको समयमा छर्नुहोस्, अथवा क्लोरानट्रानिलिप्रोल (कोराजेन) १८.५ इ.सि. ०.४ एम.एल. प्रति लिटर पानीमा मिसाई बोट भिज्नेगरी साँझको समयमा छर्नुहोस्।
- गहुँ, अरहर, मुसुरो, चना, केराउ लगायत अन्य बालीहरूमा लाही कीराको प्रकोप बढ्दै गएकोले व्यवस्थापनका लागि डाइमथोएट (रोगर) ३०% ई .सी., २ एम.एल. प्रति लिटरको दरले पानीमा मिसाई साँझको समयमा लाही लागेको ठाउँ भिज्नेगरी छर्नुहोस्।
- फागनु महिनामा लगाइने उखुबालीलाई जग्गा तयारीको बेलामा ३४० के.जी. कम्पोस्ट वा गोबरमल ३.७४ के.जी. युरिया, ४.३५ के.जी. डी.ए.पी., २.२२ के.जी म्युरेट अफ पोटास प्रति कट्टा वा ५०० के.जी. कम्पोस्ट वा गोबरमल, ५.६ के.जी. युरिया, ६.५२ के.जी. डी.ए.पी., ३.३३ के.जी म्युरेट अफ पोटास प्रति रोपनीका दरले माटोमा राम्ररी मिलाई रोप्नुहोस्।
- मंसिर-पुष महिनामा लगाईएको उखु बालीमा माटोको चिस्यानको अवस्था हेरी सिंचाई पश्चात २.७२ के.जी. युरिया प्रति कट्टाको दरले टपड्रेस गर्नुहोस्।

- ऊखुको बीउलाई रोप्नु भन्दा पहिले कार्बेन्डाजिमयुक्त विषादि २ ग्राम प्रतिलिटर पानीमा घोल बनाई १५-२० मिनेट डुवाएर उपचार गर्नुहोस्।

फलफूल वाली

- यस समयमा फुल फुल्ने फलफूलहरू जस्तै- कागती, लिचि, आँप वालीहरूमा मौरी तथा अन्य किराहरूले परागसेचन प्रकृया गर्ने भएकोले यिनीहरूको भ्रमणलाई प्रोत्साहान गर्न विषादि नछर्कनुहोस्। विषादिको प्रयोग गर्ने पर्ने भएमा प्राविधिकको सल्लाह अनुसार गर्नुहोस्।
- फलफूलका विरुवाहरूलाई रोग कीराहरूबाट जोगाउनका लागि बोर्दो मिश्रण, पेस्ट वा पेन्ट (अनुसूची-४) को प्रयोग गर्नुहोस्।
- लेकाली फलफूलको बगैँचा स्थापनाको लागि फलफूलहरूका विरुवा रोपी टेको दिनुहोस र विरुवाको वरिपरी छापो राख्नुहोस। स्याउको विरुवा रोप्दा १५-२०% पोलिनाईजर जातहरू (जोनाथन, गोल्डेन डेलिसियस) बगैँचाको विभिन्न स्थानमा पर्ने गरि रोप्नुहोस्।
- मौसम अनुकूल हुँदै गएकोले केरा रोप्न सुरु गर्नुहोस्।
- केराको गवारो (Rhizome weevil) को व्यवस्थापनको लागि फल टिपीसकेपछि रहेको केराको थामलाई सफा पारेर व्यवस्थापन गर्नुहोस् र बगैँचा सरसफाई गर्नुहोस्। कीरालाई पासोमा आकर्षित गरी नष्ट गर्नुहोस्।
- तापक्रम बढ्दै जाँदा सुन्तलाजात फलफूलको डाँठमा प्वाल पार्ने गवारो, पात खन्ने कीरा, पुतलीको लार्भा (lemon butterfly) र कत्ले कीराको प्रकोप बढ्न सक्ने भएकोले बगैँचा निरीक्षण गरी कत्ले कीरा व्यवस्थापनको लागि खनिज तेल १० एम.एल. प्रति लिटर र गवारो र पात खन्ने कीराको व्यवस्थापनको लागि स्पिनोस्याड ४५% एस.सी., ०.३ एम.एल. प्रति लिटर पानीमा राखी छर्कनुहोस्।

तरकारी वाली

- उच्च पहाडमा फागुनमा गरिने आलु खेतीका लागि कुफ्रिज्योति, खुमल लक्ष्मी, खुमल सेतो-१, खुमल उज्वल जातहरूको राम्ररी टुसाएको विउहरू रोप्नुहोस। जग्गा तयारीका लागि १००० के.जी. कम्पोष्ट मल तथा १०.९ के.जी. डि.ए.पी., २.२ के.जी. युरिया र ५.० के.जी. म्युरेट अफ पोटास प्रति रोपनिका दरले प्रयोग गर्नुहोस्।
- मध्यपहाडमा माघको पहिलो हप्तामा लगाईएको चिस्यानको अवस्था हेरी रोपिसकेको आलुबालीमा सिँचाई गरी ४.४ के.जी. युरिया प्रति रोपनीका दरले टपड्रेस गर्नुहोस्।
- आलुबालीमा भाईरस रोगको अनुगमन गर्दा पात दोब्रिएका, टाटेपाटे देखिएका, पहेँलिएका र स्वस्थ बोटभन्दा फरक देखिएका भाइरस संक्रमित बोटहरू उखेलेर नष्ट गर्नुहोस्। आलुबालीको पात बटारिने भाईरस रोग बीउ आलु वा लाही कीराबाट सर्ने हुनाले रोगमुक्त बीउ आलु मात्र रोप्नुहोस्।
- गोलभेंडा तथा आलुबालीमा पछौटे डडुवा रोगको अनुगमन गर्नुहोस्। पछौटे डडुवाको संक्रमण भएमा आलुबालीको पात, डाँठ तथा मुनामा चित्रमा देखाएजस्ता लक्षणहरू देखा पर्दछन्। डडुवा रोगको शुरूको अवस्थामा मेन्कोजेब ७५% डब्ल्यु.पी. २५.

ग्राम प्रति लिटर पानीमा मिसाइ बोटको सम्पूर्ण भाग भिजेगरी छर्कनुहोस्। प्रकोप बढी भएमा

चित्र: आलुको पात तथा मुनामा पछौटे डडुवाको लक्षण

एक्रोब्याट (डाइमथोर्फ ५०% डब्ल्यु.पी.) वा सेक्टिन (फेनामेडोन १०% + मेन्कोजेब ५०% डब्ल्यु. जी.) १.५ ग्राम प्रति लिटर पानीमा मिसाई बोटको सम्पूर्ण भाग भिज्नेगरी छर्कनुहोस्।

- बन्दाको पुतलीले पातको तल्लो भागमा समुहमा पहिलो रंगको फुल पार्दछ र सुरुको अवस्थाका लाभ्राहरूले एकै स्थानमा रहेर नोक्सानी पुर्याउछ, यस्ता फुल र लाभ्राहरूलाई जम्मा गरी नस्ट गर्नुहोस्। किराको प्रकोप बढि भएमा क्लोरानट्रानिलिप्रोल (कोराजेन) १८.५ एस. सी. ०.३ मिलि प्रति लिटरको दरले पानीमा मिसाई किरा लागेको ठाउँमा भिज्ने गरी साँझपख छर्कनुहोस्।
- तराई, भित्री मधेश तथा बैसीमा परिपक्व भईसकेको आलुबाली खन्नुहोस्। खनेको आलुलाई अँध्यारो, सुख्खा र चिसो ठाउँ (१०-१५ डिग्री सेल्सियस तापक्रम) मा काठका बाकस, प्लाष्टिकका क्रेट वा -याकमा फिँजाएर ३ तहसम्म मिलाएर राख्नुहोस्। यसरी राख्दा दुई तहको बीचमा पत्रिका ओछ्याएर राख्नुहोस्। बोक्रा बाक्लो भएको, राम्रोसँग ओभाएको, चोटपटक नलागेको, नकुहिएको र रोग नलागेको, २५ देखि ५० ग्राम तौल भएको दानालाई बीउको रूपमा छनोट गर्नुहोस्।
- आलुको भण्डारणमा लाग्ने पुतली (जोताहा कीरा) ले सामान्यतया भण्डारणमा ज्यादा नोक्सानी गर्ने भएतापनि आलु खनिसकेपछि खेतमा नै थुपारेर राख्दा जोताहा कीराको पुतलीले फुल पार्ने र भण्डारणमा नोक्सानी गर्ने भएकोले खन्ने बेलामा सावधानी अपनाउनुहोस्।
- न्यूनतम तापक्रम कम भएको समयमा मध्यपहाडी क्षेत्रमा लहरे तरकारी बालीहरूको बेर्ना छिटो तयार गर्न प्लाष्टिक घरभित्र पोलीब्यागमा बेर्ना तयार गर्नुहोस्। बेर्ना उम्रिसकेपछि सेतो प्लाष्टिकको छानो दिनको समयमा उघार्ने र रातीको समयमा छानो ओढाउनुहोस्।
- लहरे तरकारी बालीहरू-जुकेनी फर्सी (squash), काँक्रो, करेला, घिरौँला, लौका तथा मुन्टा खाने फर्सीको लागि तल उल्लेख गरे बमोजिमको दूरीमा खाडल खनी राम्रो पाकेको गोबर मल ५ के.जी., हड्डिको धुलो १०० ग्राम, पीना १०० ग्राम, डि.ए.पी. ४० ग्राम, पोटास ४० ग्राम र बायोजाईम, जिङ्क, बोरेक्स प्रत्येक ३/३ ग्रामका दरले माटोमा मिसाई विरुवा लगाउन शुरु गर्नुहोस्।

लहरे बालीहरू	लाईन देखि लाईनको दूरी (मिटर)	बोटदेखि बोटको दूरी (मिटर)
जुकेनी फर्सी (squash)	१	१
काँक्रो	१.२	१
करेला	१.५	१
घिरौँला	२	१
लौका	२	१
मुन्टा खाने फर्सी (४-५ बोट प्रति खाडल)	२	२

- गोलभेंडामा पात खन्ने कीरा (Tuta absoluta) कीरा लागेको अवस्थामा क्लोरानट्रानिलिप्रोल (Chlorantraniliprole 18.5 % SC) वा स्पिनोसाड (Spinosad 45% SC) नामक बिषादी-१ एम.एल. प्रति ३ लिटर पानीमा मिसाएर १५ दिनको फरकमा छर्नुहोस्। एउटै बिषादी निरन्तर प्रयोग नगरि आलोपालो प्रयोग गर्नुहोस्।
- गोलभेंडामा लाग्ने गवारो (Fruit borer) कीरा व्यवस्थापनको लागि १० ग्राम भेली प्रति लिटर पानीमा मिसाई बनाएको घोलमा HaNPV (हेली एन.पि.भी.) २५० LE को १.५ एम.एल. हालेर साँझको समयमा स्प्रे गर्नुहोस्, अथवा व्याक्टेरियाजन्य (बी.टी.) Bt (डाईपेल, बायोलोप) ३ ग्राम प्रति लिटर पानीमा मिसाएर साँझको समयमा स्प्रे गर्नुहोस्, अथवा क्लोरानट्रानिलिप्रोल (कोराजेन) १८.५ इ.सि. ०.४ एम.एल. प्रति लिटर पानीमा मिसाई बोट भिज्नेगरि स्प्रे गर्नुहोस्। साथै कीराले नोक्सानी गरेका फलहरू संकलन गरी खाडलमा पुर्नुहोस्।

- नर्सरी ब्याडमा बेर्ना उमाने समयमा फेद काट्ने कीरा र बेर्ना कुहिने रोग लाग्न सक्ने भएकोले नर्सरी ब्याडको नियमित निरिक्षण गर्नुहोस्। फेद काट्ने कीरा र बेर्ना कुहिने रोगको व्यवस्थापन गर्न क्लोरपाईरीफोस (Chlorpyrifos 16% EC) को ०.५ एम.एल. र कार्बेन्डाजिम (बेभिष्टिन) ५०% डब्लु.पि. को २ ग्राम प्रति लिटर पानीमा घोली नर्सरी ब्याडमा माटो भिज्नेगरी छर्नुहोस्।

- प्याज वा लसुनमा लाग्ने प्याजी डढुवा रोग (Purple blotch disease of onion and garlic) को व्यवस्थापनको लागि स्प्रिङ्कल सिंचाई नदिई जरा भिज्नेगरि सिंचाई गर्नुहोस्। रोग लागेका पातहरूलाई टिपेर खाल्डोमा पुरिदिनुहोस्। साफ वा क्लोरोथालोनिल जस्ता विषादीहरू २ ग्राम प्रति लिटर पानीमा ८-१० दिनको फरकमा २-३ पटकसम्म सम्पूर्ण पातहरू भिज्नेगरि छर्केर उपचार गर्नुहोस्।

चित्र: प्याज र लसुनमा लाग्ने प्याजी डढुवा रोग

अन्य

- गोठेमल वा कम्पोष्ट मललाई खेतवारीमा थुप्रो पारेर वा फिँजाएर राख्दा नाइट्रोजन तत्व नोक्सान हुने भएकोले खुल्ला नछोडी लगत्तै जमीन जोतेर माटोमा मिलाउनुहोस्।
- पहाडी भेगका पाखो बारीमा रातो कमिलाको प्रकोप देखिने ठाँउहरूमा निरन्तर ओसिलो रहने गरी सिंचाइको ब्यवस्था गर्नुहोस्। प्रकोप बढी भएमा क्लोरोपाईरिफस २०% ई.सी., २ एम.एल. प्रतिलिटर पानीमा मिसाएर माटो भिज्नेगरी प्रयोग गर्नुहोस्।
- नर्सरी/ब्याड तयार गर्नुअघि माटोको निर्मलीकरण सौर्य उपचार (अनुसूची-५) विधिबाट गर्नुहोस्।
- फागुन महिनामा लगाइने उखुबालीमा जग्गा तयारीको बेलामा ३४० के.जी. कम्पोस्ट वा गोबरमल, ३.७४ के.जी. युरिया, ४.३५ के.जी. डी ए पी, २.२२ के.जी म्युरेट अफ पोटास प्रति कट्टाका दरले माटोमा राम्ररी मिलाउनुहोस्।

कफि बाली

- कफीको सेतो गबारोले फुल पार्ने समय भएकोले व्यवस्थापनको लागि १०% को बोर्दो मिश्रणको लेप बनाएर काण्डमा लगाउनुहोस्।
- कफीबालीमा सिन्दुरे रोगको लक्षण देखिएमा बढी भएको छहारी हटाउनुहोस्। रोग लागेका हाँगा र पातहरू काटेर जलाउनुहोस्। बोर्दो मिश्रण (१%) तयार गरि पातको माथिल्लो र तल्लो भाग समेत भिज्नेगरि छर्नुहोस्।

चित्र: कफीको सिन्दुरे रोग

- कफीमा लाग्ने कोत्रे (Anthracnose) रोग वयवस्थापनको लागि रोगग्रस्त पात, हाँगाविँगा तथा दानाहरु टिपेर नष्ट गर्नुहोस्। चिचिला अवस्था देखि प्रत्येक १५ दिनको फरकमा कार्बेन्डाजिम ०.१५ वा क्लोरोथालोनिल ०.२५ का दरले छर्केर उपचार गर्नुहोस्।

पशुपालन

गाई, भैंसी, भेडा, बाख्रा

- भेडाबाख्रामा पि.पि.आर रोग विरुद्ध खोप लगाउनका लागि स्थानीय पालिका संग समन्व गरी समयमा नै खोप लगाउनुहोस्।
- दूधालु गाईभैंसीहरुमा ई. कोलाई का कारण हुने थुनेलो रोगका लागि अनुकूल समय रहेकाले हरेक दिन दुधको गुणस्तर ठीक छ, छैन विचार गर्नुहोस्। दैनिक रुपमा दुध फाट्न थालेमा, स्वादमा बढी नुनिलो हुन थालेमा वा कल्चौडो/थुनमा केही फरक महसुस भएमा सुसुप्त अवस्थाको थुनेलो हुनसक्ने हुँदा दुधको जाँच गरि उपचारका आवश्यक उपायहरु अपनाउनुहोस्।
- यो समयमा गर्भिणी अवस्था र दुधालु गाई, भैंसीलाई सन्तुलित आहारको साथै मिनरल मिक्चर पनि उपलब्ध गराउनुहोस्। साथै पशुहरुको दानामा ५-१० प्रतिशत थप अनाज राखेर शक्तिको मात्रा बढाउनुहोस्।
- हिउँदको समयमा पशुवस्तुलाई हरियो घाँस र पोषणतत्वको कमी हुने र उत्पादन तथा उत्पादकत्वमा पनि कमी आउने भएकोले उक्त समयमा उग्राउने पशुहरु जस्तै-गाई, भैंसी, भेडा बाखाहरुलाई युरिया मिश्रित पराल (४% युरिया) वा युरिया मोलासेस ब्लक खुवाउँदा पशुको उत्पादनमा बृद्धि गर्न सकिन्छ। तर साना बाच्छा-बाच्छी र पाडा-पाडी (६ महिनाभन्दा कम उमेरका) लाई युरिया उपचार गरिएको पराल नखुवाउनुहोस्।

कुखुरा, हाँस, बंगुर

- सात हप्ता भन्दा ठूला संगुर, बंगुरका पाठा-पाठिमा क्लसिकल स्वाईन फिभर विरुद्ध खोप लगाउनुहोस्। नयाँ स्थानबाट पाठा-पाठि खरिद गर्ने योजना छ भने खोप लगाईएका बथानहरुबाट मात्रा खरिद गर्नुहोस्।
- हाल काठमाडौं लगायत नेपालका केही स्थानका संगुर/बंगुरहरुमा अफ्रिकन स्वाईन फिभर भाईरसको संक्रमण पुष्टि भएको अवस्थामा जैविक सुरक्षामा विशेष ध्यान दिनुहोस्। यो रोग निकै छिटो फैलिने हुँदा, रोग लागि मरेका पशुहरु जथाभावी नफाल्नुहोस्। रोगको शंका लागेका पशुहरुलाई छुट्टै राख्नुहोस्। संगुर/बंगुरलाई तयारी दाना बाहेक होटलहरुबाट फालिएको वा खेर गएका खानेकुरा नखुवाउनुहोस्।
- कुखुराका खोरहरुमा जैविक सुरक्षाका उपायहरु कडाईका साथ लागू गर्न किसानहरुले हेल्चेक्रयाई गर्ने हुँदा, गम्बरो, रानीखेत जस्ता विषाणुजन्य रोगहरुको प्रकोप देखिन सक्छ। तसर्थ जैविक सुरक्षामा कुनै पनि कमी हुन नदिनुहोस्। रोगहरु लाग्न नदिन पशु चिकित्सकको सल्लाहमा नियमित खोपहरुको प्रयोग गर्नुहोस्। सम्भव भएसम्म तीन हप्ता सम्मका सबै खोपहरु पानीबाट नभई नाक वा आँखाबाट दिनुहोस्।

मत्स्यपालन

- कमन कार्प जातका माछाले पोखरीमा प्राकृतिक रुपमा प्रजनन गर्ने हुँदा भाले र पोथी (२:१) लाई छुट्टाछुट्टै पोखरीमा राखी कुल तौलको ३-४ प्रतिशतका दरले २८-३० प्रतिशत प्रोटीन रहेको दाना दिनहुँ नियमित समयमा दिनुहोस् र माउमाछा भएको पोखरीमा पानी बदल्दा बोरिंगको पानी प्रयोग गर्नुहोस्। साथै बिकसित अन्डालाई प्रयाप्त पोषण पुराउन हप्ता दिनको अन्तरमा भिटामिन सी.(Vitamin C) ०.५ के.जी. र भिटामिन ई (vitamin E) २५०० एम.जी. प्रति के.जी. माछाको दरले दानामा मिसाई खुवाउनुहोस्।

- तराईका जिल्लाहरूमा कमन कार्प माछाको प्रजनन समय भएको हुँदा हप्ता दिनको अन्तरमा तयार माउ छनौट गरी काकाबनयुक्त प्रजनन पोखरीमा सेट राख्नुहोस्। अण्डाबाट निस्केको ह्याचलिडलाई प्रति दिन प्रति एक लाख नाभि थैली (yolk sac) सुकेपछि शारीरिक तौलको १५-२०% धुलो दाना र थप ४ वटा उसिनेको अन्डाको रानो (yolk) को झोल बनाई खुवाउनुहोस्।
- प्रजनन गराइएका माउमाछाहरूलाई सफा र ताजा पानी राखी ह्याचरि वा माउ माछा राख्ने ट्याङ्कीमा पानीको हल्का फोहोरा दिएर २-३ दिनसम्म राखि तत्पश्चात माउ हुर्काउनको लागि तयार गरिएको पोखरीमा राखेर सन्तुलित दाना दिनुहोस्।
- कमन कार्प माछाको अण्डाबाट निस्केको ह्याचलिडलाई अनुसूची-६ मा दिईए अनुसार दानाको प्रयोग गर्नुहोस्।
- इ.यु.एस. (Epizootic Ulcerative Syndrome) संक्रमित माछाको शरीरमा स-साना राता धब्बाहरू देखिन्छ र अत्याधिक संक्रमण भएको माछाको शरीरमा गहिरो घाउ हुन्छ। यी घाउहरूमा बाह्य परजिवी तथा जिवाणुको समेत संक्रमण हुनसक्छ। यस्तो अवस्थामा संक्रमित पोखरीमा सिफालेक्सिन (Cephalexin) ८० एम.जी. प्रति के.जी. माछालाई १५ दिनसम्म दानामा मिसाई खुवाउनुका साथै कोर्सोलिन टि.एच. (Kohrsolin TH) ९०० एम.एल. प्रति हेक्टरका दरले पानीको गहिराई कम्तिमा १ मिटर कायम राखी १ हप्ताको फरकमा २-३ पटक पोखरीको पानीमा मिसाउनुहोस्।

नोट:- उपचारअघि संक्रमित माछा भएको पोखरीको पानीको गुणस्तर बिग्रने हुँदा ४०-५०% पानी निकासी गरी ताजा र सफा पानी लगाउनुहोस्।

घाँसेबाली

- हरेक ३०-३५ दिनमा (प्रत्येक कटाई पश्चात) जै/वर्सिम घाँसमा सिंचाई गरी २.१ के.जी. प्रति कठ्ठाका दरले युरिया टपड्रेस गर्नुहोस्।

कृषि-मौसम सल्लाह बुलेटिन तयारी गर्ने विशेषज्ञ समूह

क्र.सं	नाम थर	कार्यक्षेत्र	कार्यालय	इ-मेल	सम्पर्क फोन
१	विनेशमान शाखः	वागवानी	राष्ट्रिय कृषि वातावरण अनुसन्धान केन्द्र, खुमलटार	bmsakha@gmail.com	९८४१२८८८८२
२	नविन गोपाल प्रधान	वागवानी	राष्ट्रिय वागवानी अनुसन्धान केन्द्र, खुमलटार	navin.pradhan@gmail.com	९८५११००८२०
३	राजेन्द्र कुमार भट्टराई	बाली विज्ञान	राष्ट्रिय बाली विज्ञान अनुसन्धान केन्द्र, खुमलटार	rkbhattarai@gmail.com	९८४३४७२२७०
४	चेतना मानन्धर	बाली रोग	राष्ट्रिय बाली रोग विज्ञान अनुसन्धान केन्द्र, खुमलटार	chetana.manandhar@gmail.com	९८४१६२४१८१
५	डा. प्रदीप शाह	बाली विज्ञान	राष्ट्रिय कृषि वातावरण अनुसन्धान केन्द्र, खुमलटार	pradeep75shah@gmail.com	९८४५०५१८९७
६	सुदीप कुमार उपाध्या	कीट विज्ञान	राष्ट्रिय कीट विज्ञान अनुसन्धान केन्द्र, खुमलटार	sudeepdl@gmail.com	९८४२४३७१५३
७	डा. नारायण पौडेल	पशु स्वास्थ्य	राष्ट्रिय पशु स्वास्थ्य अनुसन्धान केन्द्र, खुमलटार	narayan.paudyal@narc.gov.np	९८६३३३४०४६
८	डा. नविन रावल	माटो विज्ञान	राष्ट्रिय माटो विज्ञान अनुसन्धान केन्द्र, खुमलटार	nabin_rawal@yahoo.com	९८५७०६५०२१
९	शिवा अर्याल	वागवानी	राष्ट्रिय फलफूल विकास केन्द्र, किर्तीपुर	sivaaryal@gmail.com	९८४१३८०५१०
१०	ऋषिराम अधिकारी	कृषि सञ्चार	राष्ट्रिय कृषि प्रविधि सूचना केन्द्र, खुमलटार	adhikari_rishi@yahoo.com	९८४१७७९२८९
११	डा. रुपा वास्तोला	पशु आहारा	राष्ट्रिय पशु आहारा अनुसन्धान केन्द्र, खुमलटार	bastola_rupa@yahoo.com	९८४१३१९८३९
१२	मुक्ति नाथ झा	कृषि इन्जिनियरिङ्ग	राष्ट्रिय कृषि इन्जिनियरिङ्ग अनुसन्धान केन्द्र, खुमलटार	muktinath2043@gmail.com	९८६३३८२२५४
१३	रामेश्वर रिमाल	कृषि-मौसम	राष्ट्रिय कृषि वातावरण अनुसन्धान केन्द्र, खुमलटार	rameshwarrimal@gmail.com	९८५१०४४१३०
१४	डा. संजिव पंडित	पशु स्वास्थ्य	कृषि सूचना तथा प्रशिक्षण केन्द्र, हरिहरभवन, ललितपुर	panditsanjiv2046@gmail.com	९८४५३२९५४२
१५	विनोद बाबु ढकाल	कृषि-मौसम	जल तथा मौसम विज्ञान विभाग, बबरमहल, काठमाडौं	binod.dhakal657@gmail.com	९८४६२१६१७५
१६	गोविन्द कुमार झा	मौसम पूर्वानुमान	मौसम पूर्वानुमान महाशाखा, गौचर, त्रि. अ. बि.	mfddhm@gmail.com	०१-४११३१९१
१७	चुरामणि भुसाल	मत्स्य विज्ञान	राष्ट्रिय मत्स्य अनुसन्धान केन्द्र, गोदावरी	bhusalchuramani12@gmail.com	९८४५६३०४६१
१८	निला पौडेल	आलुबाली	राष्ट्रिय आलुबाली अनुसन्धान कार्यक्रम	neelapaudel@gmail.com	९८४१२४१७२८

अनुसूची - १: नेपालको मौसम पूर्वानुमानमा प्रयोग हुने शब्दावलि

Terms used in Weather Forecasting in Nepal

बादलको अवस्था (Cloud condition)	सफा (Fair)		No cloud in the sky	
	मुख्यतया सफा (Mainly fair)		1/8 to 2/8 (25%) sky covered by cloud	
	अंशिक बदली (Partly cloudy)		3/8 (26%) to 4/8 (50%) sky covered by cloud	
	साधारणतया बदली (Generally cloudy)		5/8 (51%) to 6/8 (75%) sky covered by cloud	
	अधिकांश बदली (Mostly cloudy)		6/8 (76%) to 7/8 (88%) sky covered by cloud	
	पूर्ण बदली (Cloudy)		8/8 (100%) or all sky covered by cloud	
वर्षाको प्रकृति (Nature of Rain)	Temporary or Brief (क्षणिक वर्षा)		Weather phenomena occur for short span of time usually less than two hour	
	Continuous (लगातारको वर्षा)		Weather phenomena occurring regularly and more often throughout the time duration	
	Intermittent (रोकिंदै हुने वर्षा)		Rain occurring and reoccurring at certain intervals	
	Widespread (व्यापक वर्षा)		Weather phenomena extensively throughout an area during specified time duration	
वर्षाको संभाव्यता र यसको क्षेत्र (Rainfall probability in percentage and its coverage)	$<10\%$	None used	Isolated	at one or two places (एक-दुई स्थानमा)
	10-30%	Slight Chance	Widely Scattered	at a few places (थोरै स्थानमा)
	30-50%	Chance/possible	Scattered	at a some places (केही स्थानमा)
	50-80%	Likely	Fairly widespread	at many places (धेरै स्थानमा)
	$>80\%$	More likely	Widespread	at most places (अधिकांश स्थानमा)
संभावित वर्षाको मात्रा (%) = आंकलन X क्षेत्र, जहाँ आंकलन भन्नाले कुनै स्थानमा वर्षा हुन सक्ने संभावना (%) जनाउँदछ भने क्षेत्र भन्नाले तोकिएको स्थानको वर्षा हुन सक्ने संभावित भू-भाग (%) जनाउँदछ। उदाहरणका लागि कुनै स्थानको ८०% क्षेत्रमा ५०% वर्षाको आंकलन गरेको अवस्थामा सो स्थानको संभावित वर्षाको मात्रा (%) = $0.5 \times 0.8 = 40\%$ हुन आउँछ।				
वर्षाको मात्रा (Rainfall amount based on total accumulated rainfall during 24 hrs.)	Light rain (हल्का वर्षा)		less than 10 mm	
	Moderate rain (मध्यम वर्षा)		10 mm or more but less than 50 mm	
	Heavy rain (भारी वर्षा)		50 mm or more but less than 100 mm	
	Very heavy rain (धेरै भारी वर्षा)		100 mm or more but less than 200 mm	
	Extremely heavy rain (अति भारी वर्षा)		200 mm or more	
समयसिमा (Time Period)	Today (आज)		6 AM to 6 PM	
	Morning (बिहान)		6 AM to Noon	
	Afternoon (अपरान्ह)		Noon to 6 PM	
	Late afternoon (अपरान्हको उत्तरार्ध)		3 PM to 6 PM	
	Evening (साँझ)		6 PM to 9 PM	
	Night (राती)		6 PM to 6 AM (Next day)	
श्रोत: मौसम पूर्वानुमान महाशाखा, जल तथा मौसम विज्ञान विभाग				

अनुसूची-२: राईस ट्रान्सप्लान्टरका लागि बेर्ना राख्ने तरीका

आवश्यक पर्ने सामग्रीहरू

- बीउ
- प्लास्टिक सिट
- माटो छात्रे जाली/मेशिन
- गोबर मल
- जुटको बोरा र हजारी
- ट्रे अथवा बीउ राख्ने फ्रेम

विधि

धान रोप्ने मेसिनको ट्रे को आकार मेसिनको किसिम अनुसार फरक पर्ने हुनाले ट्रे को आकार अनुसार बेर्ना व्यवस्थापन गर्नुहोस्।

- माटो छात्रे जाली अथवा मेशिनको प्रयोग गरी माटो राम्रि चाल्नुहोस्।
- धानको बीउलाई २४ घण्टा सम्म पानीमा भिजाउनुहोस्।
- भिजाई सकेको धानलाई छानेर १२ घण्टासम्म जुटको बोरामा राख्नुहोस्। यसले धानमा टुसा आउन सहयोग गर्दछ।
- यसपछि ट्रे मा ४ भाग छानेको माटोमा १ भाग गोबर मल मिलाई मिश्रणलाई एकनासले लेभल मिलाई टुसा आईसकेको धान प्रति ट्रे करिब ८०-१०० ग्राम बीउ (करिब ३०० ग्राम प्रति वर्ग मिटर) मिलाएर राख्नुहोस्। (प्रति कठ्ठा यस्ता ८-१० वटा ट्रे आवश्यक पर्छ)
- चराले बीउ खानबाट जोगाउन ट्रेमा बीउ राखिसकेपछि माटोले हल्का छोप्नुहोस्।
- ट्रेको चिस्यान नियमित अनुगन गरी हजारीको प्रयोगले नियमित पानि छर्कनुहोस्।
- बीउ छरेको १ हप्ता पछि २/३ बिराएर ०.५% युरिया पानीमा मिलाई छर्कनुहोस्।
- बीउ उम्रेपछि ट्रेमा हल्का पानि जमाएर सिंचाइ कार्य गर्नुहोस्।
- धान रोप्नु भन्दा २/३ दिन अगाडी बेर्नामा पानि दिन बन्द गर्नुहोस्।
- अहिलेको समयमा धानको बेर्ना उत्पादन गर्न चाहिने तापक्रम अझै पुगी नसकेको हुनाले अकुरण (germination) नहुँदा सम्म बीउ राखिएको फ्रेम/ट्रे लाई राति प्लास्टिकले छोप्ने तथा बिहान घाम आएपछि हटाउने गर्नुहोस्।
- ट्रे उपलब्ध नहुने अवस्थामा ३/४ ईन्चको स्क्वाइर बारलाई मेसिनको ट्रे साईज अनुसार फ्रेम बनाई पानि बेर्ना तयार गर्न सकिन्छ। यसरी बनाईएको ट्रेलाई साधारण प्लास्टिकमा साना साना प्वाल पारी प्लास्टिक माथि राखि माथि उल्लेख गरिएको विधिबाट बेर्ना तयार गर्न सकिन्छ।

अन्य प्राविधिक जानकारीका लागि राष्ट्रिय कृषि अनुसन्धान केन्द्र खुमलटार अथवा कृषि औजार अनुसन्धान केन्द्र रानीघाट, विरगंजमा सम्पर्क गर्नुहोस्।

अनुसूची-३: मकैबाली लगाउने समयका लागि आवश्यक मलखादको मात्रा (किलोग्राम प्रति कट्टा)

अवस्था	खुला सेचित			बर्णशंकर			सबै जातहरुमा (ग्राम प्रति कट्टा)	
	युरिया	डीएपी	म्यूअपो	युरिया	डीएपी	म्यूअपो	जिक सल्फेट	बोरेक्स
पूर्वी तराई (झापा, मोरङ र सुनसरी)	१.७	४.४	२.२	३.४	४.४	३.३	३१८	४७६
मध्य तराई (पर्सा देखि सप्तरी सम्म)	१.४	४.४	२.२	२.६	४.४	३.३	३१८	४७६
पश्चिम तराई (रूपन्देही, कपिलवस्तु र परासी)	१.४	४.४	२.२	३.४	४.४	३.३	३१८	४७६
सुदूरपश्चिम तराई (बाँके देखि कञ्चनपुर सम्म)	१.४	४.४	२.२	२.६	४.४	३.३	३१८	४७६
भित्री तराई (दाङ, सुर्खेत, चितवन, मकवानपुर, नवलपुर)	१.७	४.४	२.२	३.४	४.४	३.३	३१८	४७६
पहाडी भागमा (प्रति रोपनी)	२.९	६.५	३.३	४.०	६.५	५.०	४७६	७१४

अनुसूची-४: बोर्दो मिश्रण, पेस्ट तथा पेन्ट बनाउने विधि

बोर्दो मिश्रण: १० ग्राम निलोतुथो, १० ग्राम चुना १ लिटर पानीमा (आधा लिटर पानीमा १० ग्राम निलोतुथो र आधा लिटर पानीमा १० ग्राम चुना बेग्लामेग्लै घोलने) मिसाई बोर्दो मिश्रण बनाउनुहोस्। सो घोललाई एउटै धारो बनाएर एउटा बाल्टीमा मिसाई राम्ररी चलाउनुहोस्। घोल ठिक छ या छैन भनी जाँचको लागि सफा फलामको चक्रु मिश्रणमा डुवाई झिक्नुहोस्। चक्रुमा खिया नलागी सफा देखिएमा बोर्दो मिश्रण ठिक छ भनि जान्नुहोस्। तर खिया लागेमा केहि मात्रामा फेरी चुना थपि चक्रुमा खिया नलागेपछि मात्र सो घोललाई विरुवाको पात, डाँठ र सबै भागमा छर्कनुहोस्।

बोर्दो पेस्ट: १०० ग्राम निलोतुथो, १५० ग्राम चुना माथि जस्तै गरि १ लिटर पानीमा मिसाई बाक्लो बोर्दो पेस्ट बनाउनुहोस् र त्यसमा २० -२५ एम. एल. आलसको तेल मिसाई विरुवाको काँटछाँट गरेको हाँगा वा फेदमा लेप लगाउनुहोस्।

बोर्दो पेन्ट: १ के.जी. निलोतुथो र २ के.जी. चुनाको धुलोलाई राम्ररी भुटनुहोस्। ३ लिटर सेलाएको आलसको तेलमा बेग्लामेग्लै घोलनुहोस् र एउटा बाल्टीमा मिसाई बोर्दो पेन्ट बनाउनुहोस्। ब्रसको सहायताले विरुवामा जमिनको सतहबाट एक मिटर माथिसम्म लगाउनुहोस् (बोर्दो पेन्ट एक पटक लगाएपछि ४-५ वर्ष सम्म लगाउनु पर्दैन)।

अनुसूची-५:माटोको सौर्य उपचार विधि

चैत्र देखि जेठ महिनामा नर्सरी राख्ने ठाउँमा माटोमुनि बसेर बाली बिरुवालार्ई नोक्सानी गर्ने झारपात, जीवाणु, किटाणुहरुको व्यवस्थापन गर्न पारदर्शी प्लाष्टिकले माटोलार्ई छोपी सुर्यको प्रकाशको मद्दतले माटोको उपचार गर्न यो विधि उपयुक्त मानिन्छ। यसका लागि ब्याड बनाउने ठाउँमा राम्रोसँग खनजोत गरी माटोको डल्ला फुटाई मसिनो पार्ने, झारपात तथा ढुंगालार्ई हटाउने, आवश्यक पर्ने गोठेमल माटोमा मिलाउने र पानीको निकासको लागि कुलेसो बनाउनुहोस्। जमिनको सतहबाट एक बित्ता उठाएर १ मिटर चौडाई र आवश्यकता अनुसार लम्बाई भएको, बिचको भाग केही उठेको र दायाँ बायाँ केही भिरालो भएको ब्याड राख्नुहोस्। माटो सुख्खा छ भने ६ इन्च गहिरो भिज्नेगरी सिचाई गर्नुहोस्। यसरी तयार भएको ब्याडलार्ई २५०-३०० गेजको प्लाष्टिकले करिब २५ से.मी. प्लाष्टिक ब्याड भन्दा बाहिर हुनेगरी माटो कालो नुहुन्जेल (करिब ३ हप्ता) छोप्नुहोस्। ब्याड राख्नुभन्दा अगाडी माटोलार्ई कुटोको सहायताले हल्का चलाउने र करिब ४-५ दिनसम्म चिसो हुन दिई बीउलार्ई पुरै ब्याडमा एकै दिन छर्नुहोस्। बीउ छरिसकेपछि नउम्रेसम्म छापोको व्यवस्था गर्नुहोस्। यसरी उपचार गरेको माटो करिब ६ महिनासम्म ब्याडको रूपमा प्रयोग गर्न सकिन्छ।

अनुसूची-६: कमन कार्प माछाको ह्याचलिंगलार्ई दैनिक दाना/आहारा दिने तालिका

समय अवधि	दानाको प्रकार	दाना दिने दर	प्रति दिन
पहिलो हप्ता	सानो जु-प्लाङ्कटन, अन्डाको झोल, ३०-३५% प्रोटिनयुक्त पाउडर दाना (भटमासको पिठो, गहुँको चोकर, पिना, फिसमिलको मिश्रण)	शारीरिक तौलको आधारमा १५-२०% (प्रति एक लाख) हाचलिंगलार्ई प्रति दिन ४ वटा अन्डाको झोल, १०-१५ ग्राम तयारी दाना	३-४ पटक
दोश्रो हप्ता	ठुलो जु-प्लाङ्कटन, ३०-३५ % प्रोटिनयुक्त क्रम्बल नं.-१ दाना (भटमासको पिठो, गहुँको चोकर, पिना, फिसमिलको मिश्रण)	शारीरिक तौलको आधारमा १०-१५% (प्रति एक लाख) हाचलिंगलार्ई प्रति दिन २५०-२७५ ग्राम तयारी दाना	३ पटक
तेश्रो हप्ता	ठुलो जु-प्लाङ्कटन ३०-३५% प्रोटिनयुक्त क्रम्बल नं.२ दाना (भटमासको पिठो, गहुँको चोकर, पिना, फिसमिलको मिश्रण)	शारीरिक तौलको आधारमा ८-१०% (प्रति एक लाख) हाचलिंगलार्ई प्रति दिन ४५०-५०० ग्राम तयारी दाना	३ पटक
चौथो हप्ता	ठुलो जु-प्लाङ्कटन ३०-३५ % प्रोटिनयुक्त क्रम्बल नं.३ दाना (भटमासको पिठो, गहुँको चोकर, पिना, फिसमिलको मिश्रण)	शारीरिक तौलको आधारमा ५-१०% (प्रति एक लाख) हाचलिंगलार्ई प्रति दिन ७००-७५० ग्राम तयारी दाना	२-३ पटक